

LOGOSTAN RETORİĞE YENİ TÜRK EDEBİYATI İNCELEMELERİ

-ŞİİR-

Editör
Prof. Dr. Mustafa KARABULUT

LOGOSTAN RETORİĞE YENİ TÜRK EDEBİYATI İNCELEMELERİ -ŞİİR-

Editör

Prof. Dr. Mustafa KARABULUT

LOGOSTAN RETORİĞE YENİ TÜRK EDEBİYATI İNCELEMELERİ -ŞİİR-

**T.C. KÜLTÜR ve TURİZM
BAKANLIĞI SERTİFİKA NU/
Certificate Number:** 82658

ISBN: 978-625-8950-99-1

DOI: 10.5281/zenodo.23163355

Editör

Prof. Dr. Mustafa KARABULUT

Kapak-Dizgi / Cover-Design:

Umay Yayinevi

Kütüphane Kartı/Catalog in Publication

1. Baskı, Umay Yayinevi, iii+167 sf., dizin yok, kaynakça var, ek görseller yok, Samsun, 2026; 1st Edition, Umay Publishing House, iii+167 pages, no index, bibliography included, no images, Samsun, 2026

Redaktör/Redactor:

Semanur DAYIOĞLU

**Baskı-Cilt / Printing and
Binding:** Saytek Dijital
Matbaacılık Sanayi ve
Ticaret Limited Şirketi

**Matbaa Sertifika No/
Printing House Certificate
No.:** 82296

Web Sitesi/ Web Page:

<https://umayyayinevi.com>

E-posta/Contact:

umayyayinevi@gmail.com
iletisim@umayyayinevi.com

Adres/Address:

55270, Atakum/Samsun/
Türkiye

Anahtar Kelimeler/Key Words

1. Yeni Türk Edebiyatı, 2. Şiir, 3. Logos, 4. Retorik

Kitabın bütün yayın hakları Umay Yayinevi'ne aittir. Yayineviden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz. Kitabın bütün benzerlik ve yapay zekâ tespit yazılımıyla taranmıştır. Çalışmaların bütün hukukî sorumluluğu bölüm yazarlarına aittir. All publication rights to this book belong to Umay Publishing House. Without written permission from the publisher, except for academic studies and promotional activities where the source is clearly indicated, the book may not be quoted in part or in whole; it may not be copied, reproduced, or published in any printed or digital medium. The entire book has been scanned using similarity and ai detection software. All legal responsibility for the chapters rests with the authors.

Atıf/Cite: Karabulut, M. (Ed.) (2026). *Logostan retorığe yeni Türk edebiyatı incelemeleri -şiir-*. Umay Yayinevi.

ÖN SÖZ

LOGOSTAN RETORİĞE: ŞİİRİN DEĞİŞEN DİLİ VE YENİ TÜRK EDEBİYATI

Edebiyat, dilin sanatsal ve kurmaca imkânlarını kullanarak okuyucuya estetik zevk vererek yeni ufuklar açar. Bu bakımdan sadece sözün değil, sözün nasıl kurulduğunu, hangi bağlamlarda anlam kazandığını ve zaman içerisinde hangi estetik imkânlarla dönüştüğünü de irdeler. Edebi türler içerisinde şiir, kendine has özellikler barındırır. Sözcükler genel olarak şiir vasıtasıyla çok katmanlı bir anlam alanı kazanır. Kelimenin düşünceyle, imgenin hafızayla, sesin anlamla buluştuğu şiir dünyası; edebî metni sadece okunacak bir nesne olmaktan çıkararak yorumlanmayı, yeniden düşünülmeyi ve farklı okuma biçimleriyle çoğaltılmayı mümkün kılar.

Logostan Retoriğe: Yeni Türk Edebiyatı İncelemeleri - Şiir başlığını taşıyan bu çalışma, Yeni Türk Edebiyatı içerisinde şiirin geçirdiği dönüşümleri farklı metinler, şairler, kavramlar ve yöntemler üzerinden ele alma düşüncesinden hareket etmektedir. Kitabın başlığında yer alan “logos” ve “retorik” kavramları, şiirin düşünce ile söyleyiş, anlam ile biçim, hakikat arayışı ile estetik kurgu arasında kurduğu çok yönlü ilişkiye işaret eder. Bu bakımdan Bu bakımdan şiirde sadece ne söylediği değil, nasıl söylediği de önem kazanır. “Logos” ve “retorik” açısından şiire bakmaktan amaç, şiirdeki akıl, dil, duygu, söylem ve estetik arasındaki karmaşık ilişkiyi ortaya koymaya çalışmaktır. Bu bakımdan şiir duygu ve düşüncenin iç içe yer aldığı bir türdür. Necip Fazıl Kısakürek’e göre ideal şiir; derin bir fikrin yoğun bir estetik sancıyla, yani duyguyla birleştiği ve hangisinin nerede başlayıp bittiğinin seçilemediği o büyümlü noktadır.

Yeni Türk Edebiyatı, geçmiş ile günümüz arasındaki bağlantıyı iyi kurabilen, gelenek ile modernlik arasındaki ilişkiyi en görünür biçimde yansıtan bir alandır. Tanzimat’tan Servet-i Fünun’a, Fecr-i Âti’den Millî Edebiyat’a ve Cumhuriyet dönemine uzanan bu süreçte şiirin dili, poetikası, estetik anlayışı ve dünyayı kavrama biçimi önemli değişimler geçirmiştir. Yeni Türk edebiyatı her ne kadar önemli değişim ve gelişimlere sahne olsa da geçmişten tamamen kopmamıştır. Bu bağlamda yeni olanın içerisinde eskinin izlerini, modern şiirin içerisinde geleneksel söyleyiş biçimlerini, bireysel poetikaların arkasında ortak kültürel hafızayı görmek mümkündür.

Şiir incelemesinde yöntem, metne ulaşmanın bir aracı olduğu kadar metnin anlam dünyasını yeniden kurmanın da imkânıdır. Sözcüğün sözlük anlamı ile çağırışı, ses ile ritim, imge ile kültürel hafıza, bireysel deneyim ile toplumsal gerçeklik aynı metin içerisinde birbirini tamamlayan katmanlar hâlinde bulunabilir. Bu nedenle şiir üzerine yapılan her çalışma, bir bakıma metnin çoğul anlam dün-

yasına açılan yeni bir kapı niteliğindedir. Bu çerçevede kitabın temel hareket noktalarından biri de şiirin bir düşünme biçimi olduğudur. Şair, yalnızca belirli bir duygu veya düşünceyi dile getirmez; dili yeniden düzenleyerek dünyayı algılama biçimini de dönüştürür. Şiirsel söylem, bazen bir düşünceyi dile getirirken bazen de ses, ritim, imge, ironi, mecaz ve sembol aracılığıyla daha örtük bir düzlem oluşturur. Retorik bu noktada yalnızca süslü söyleyişin adı olmaktan çıkarak şiirin anlam üretme mekanizmalarından birine dönüşür.

Bu kitapta Cahit Sıtkı Tarancı'nın "Anne Ne Yaptın?" şiiri arketipsel açıdan anneye dönüş izleği, 1940 sonrası Toplumcu Gerçekçi şiirinde umut ve umutsuzluk, Toplumcu Gerçekçi şiire genel bir bakış, ideoloji ve şiir: Meşrutiyet Dönemi Türk şiirinde milliyetçi yöneliş, Sisler Bulvarı şiirinde şehir konulu incelemeler yer almaktadır. Bu çalışmalar, şiiri tek bir yöntem veya kuramsal çerçeve içerisinde sınırlandırmak yerine farklı okuma imkânlarını görünür kılmayı amaçlar. Metin merkezli yaklaşımlardan poetika incelemelerine, retorik unsurlardan imge ve söylem çözümlemelerine kadar farklı perspektifler, şiir metninin çok katmanlı yapısını ortaya koymaktadır. Böylece her bir çalışmanın, geniş bir edebî okumanın izlerini taşıdığını belirtmek gerekir.

Elinizdeki kitap, bu perspektiften hareketle Yeni Türk Edebiyatı şiirinin farklı dönemlerine ve poetik yönelimlerine ilişkin çeşitli incelemeleri bir araya getirmektedir. Her çalışma kendi konusu ve yöntemi içerisinde bağımsız bir araştırma niteliği taşıırken, bütünüyle birlikte düşünüldüğünde Türk şiirinin değişen estetik ve düşünsel haritasına dair daha geniş bir tablo ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında emeği geçen bütün yazarlar, araştırmacılar ve katkı sunanlara teşekkür ederiz. Farklı bakış açılarını aynı kitapta buluşturmanın, yalnızca mevcut bilgiyi çoğaltmakla kalmayıp yeni soruların ortaya çıkmasına da vesile olacağına inanıyoruz. Bu çalışmanın bir başka amacı ise şiirin henüz keşfedilmemiş anlam imkânlarını ortaya koymaktır. Bu kitabın, Yeni Türk Edebiyatı ve özellikle Türk şiiri üzerine yapılacak yeni çalışmalara zemin hazırlaması; farklı yöntemlerin, yorumların ve okuma biçimlerinin gelişmesine katkı sağlaması dileğiyle...

Prof. Dr. Mustafa KARABULUT

Editör

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ •i

İÇİNDEKİLER •iii

Prof. Dr. Mustafa KARABULUT

ARKETİPSEL AÇIDAN CAHİT SITKI TARANCI'NIN “ANNE NE YAPTIN?” ŞİİRİNDE ANNEYE DÖNÜŞ İZLEĞİ •1

Prof. Dr. Gökay DURMUŞ

TOPLUMCU GERÇEKÇİ ŞİİR •12

Doç. Dr. Ayşe ERTUŞ

1940 TOPLUMCU GERÇEKÇİ KUŞAK ŞİİRİNDE UMUT VE UMUTSUZLUK •35

Öğr. Gör. Dr. Yunus ŞAHİN

SİSLER BULVARI'NDA ŞEHİR VE ŞEHRE AİT UNSURLAR •54

Dr. Tuğba ÖZKAN

İDEOLOJİ VE ŞİİR: MEŞRUTİYET DÖNEMİ TÜRK ŞİİRİNDE MİLLİYETÇİ YÖNELİŞ •81

Öğr. Gör. Derya KARAOSMANOĞLU

ŞİİRDE TOPLUM VE DÜŞÜNCE: TOPLUMCU GERÇEKÇİ ŞİİR •112

Öğr. Gör. Derya KARAOSMANOĞLU

CUMHURİYET DÖNEMİ ŞİİRİNDE ESTETİK ARAYIŞLAR: II. YENİ •132